

ZELFSTUDIE LATIJN EN GRIEKS IN HET BACHELOR PROGRAMMA

*Meisje met stilus (zogenaamde 'Sappho'). Romeinse wandschildering in de 'vierde stijl' (ca. 45-70 n.C.).
Museo Archeologico di Napoli.*

In dit document staat informatie over:

I. Zelfstudie/lectuurpensa in de BA: doel en plaats in het programma	blz. 3
II. De invulling van de zelfstudie/lectuurpensa bij Grieks en Latijn	blz. 4
A Grieks	blz. 4
B Latijn	blz. 6
III. Algemene adviezen bij het voorbereiden van het tentamen	blz. 8
IV. Literatuurlijst	blz. 10

I. ZELFSTUDIE/LECTUURPENZA IN DE BA: DOEL EN PLAATS IN HET PROGRAMMA

Een van de belangrijkste doelen van het curriculum in zijn geheel is het **zelfstandig kunnen lezen van Griekse en Latijnse auteurs met behulp van de beschikbare edities en commentaren**. Naar dit doel wordt in de drie jaar van het BA-programma toegewerkt, waarbij de moeilijkheidsgraad steeds toeneemt. Naast de begeleide lectuur in de blokcolleges zijn daartoe zelfstudieonderdelen in het programma opgenomen. Waar de blokken steeds meer de nadruk leggen op culturele inbedding (wel steeds gecombineerd met beheersing van het primaire tekstmateriaal), gaat het in de pensa voornamelijk om het voortzetten van het taalbeheersingsproces, ook in de hogere jaren van je studie.

De Griekse en Latijnse talen en literatuur worden, vanzelfsprekend, door het hele programma heen naast elkaar bestudeerd. De zelfstudieonderdelen zijn dan ook vergelijkbaar bij de twee talen, maar ze zijn niet identiek – net zoals de twee talen en hun literatuur zelf niet identiek zijn (hoewel ze veel gemeenschappelijke kenmerken hebben) en soms een verschillende benadering vereisen. Evengoed is de hoop dat waar uiteenlopende benaderingen worden aangewend, de verschillende aangeleerde methodes en vaardigheden elkaar zullen aanvullen.

Voor algemene adviezen over hoe je het zelfstandig lezen van Griekse of Latijnse teksten kunt aanpakken en hoe je eventuele moeilijkheden kunt overwinnen, vooral met betrekking tot het BA3 pensum dat bedoeld is voor volledig zelfstandige bestudering, zie onder (paragraaf III).

Hieronder wordt eerst een beknopt overzicht gegeven van de zelfstudieonderdelen bij Grieks en bij Latijn; de precieze invulling per taal (incl. informatie over studielast, niveaus, docenten) is te vinden in paragraaf II.

A GRIEKS

In **BA1** wordt het pensum (de ‘zelfstandige leeslijst’) gecombineerd met het professorenuurtje en het verkrijgen van een overzicht over de Griekse literatuur. Bij de teksten gaat het om globaal tekstbegrip en verstandig werken met een vertaling. Dit is dus anders dan bij het onderdeel Latijn van hetzelfde tentamen. Het tentamen van 4 ECTS bestaat uit een onderdeel Grieks en een onderdeel Latijn.

Daarnaast wordt bij het blokcollege taalverwerving I**b** zelfstandig Grieks gelezen met behulp van COO-materiaal (dit geldt onder voorbehoud ook voor het lintcollege taalvaardigheid).

In **BA2** (de ‘supervised reading list’) ligt de nadruk op de technische beheersing van het Grieks: vertaling en vragen over vorm en stijl van de tekst; daarnaast ook enige begripsvragen. Deze leeslijst wordt begeleid door een vragenuurtje. Het tentamen van 4 ECTS bestaat uit een onderdeel Grieks en een onderdeel Latijn.

In **BA3** (het ‘BA3 pensum’) ligt eveneens de nadruk op de technische beheersing van het Grieks: vertaling en vragen over vorm en stijl van de tekst; daarnaast ook enige begrips- en contextualiseringsvragen. Deze leeslijst wordt geheel zelfstandig voorbereid met gebruikmaking van de gewone hulpmiddelen als commentaren en woordenboeken. Je kiest bij dit onderdeel voor Grieks óf Latijn, afhankelijk van je keuze van A- en B-vak.

B LATIJN

Het programma van het pensum Latijn is erop gericht stap voor stap de onafhankelijkheid bij het lezen te vergroten door middel van geleidelijk aan afnemende begeleiding en sturing gedurende de drie jaren van de BA.

BA1: De ‘zelfstandige leeslijst’ (voorgescreven teksten gekoppeld aan enkele onderwerpen die in deel 2 (klassiek Latijn) en deel 3 (neo-Latijn) van het ‘professorenuurtje’ behandeld worden: zie onder) zal onder substantiële begeleiding van een docent gelezen worden. Ditzelfde geldt voor de te lezen teksten tijdens de blokcolleges Latijn, die zullen dienen als methodologische voorbereiding op het zelfstandig lezen. Beide onderdelen worden ondersteund door COO.

Het tentamen van 4 ECTS bestaat uit een onderdeel Grieks en een onderdeel Latijn.

BA2: De ‘supervised reading list’ zal in een beperkt aantal colleges door een docent ingeleid worden. Afnemende supervisie bij het lezen van teksten gedurende de BA2 blokcolleges Latijn zal dienen als methodologische voorbereiding voor het zelfstandig lezen.

Het tentamen van 4 ECTS bestaat uit een onderdeel Grieks en een onderdeel Latijn.

BA3: Geheel zelfstandige lectuur in het kader van het ‘BA3 pensum’. Je kiest bij dit onderdeel voor Grieks óf Latijn, afhankelijk van je keuze van A- en B-vak.

II. DE INVULLING VAN DE ZELFSTUDIE/LECTUURPENZA BIJ GRIEKS EN LATIJN

A GRIEKS

BA1 Zelfstandige Leeslijst

Literatuurgeschiedenis, professorenuurtje, pensum

Studielast: 4 ECTS (waarvan 2 ECTS Grieks en 2 ECTS Latijn).

Niveau: 100 (alle studenten) of 200 (studenten met eindexamen Grieks).

Docent(en): prof. dr. I. Sluiter.

De tentamenstof bestaat uit drie onderdelen:

1. De collegestof

2. Te lezen uit de ‘Loeb-reader’ (te verkrijgen op het secretariaat):

- Homerus, Odyssee 9.307-414 (Odysseus en de cycloop)
- Sophocles, Antigone 404-485 (Antigone en Kreon)
- Aristophanes, Lysistrata 99-154
- Thucydides 6.19.2-24.4 (redevoering van Nicias)
- Plato, Phaedo 59c8-61c1 (het begin van de dialoog)
- Plutarchus, Brutus 4-6

3. Literatuurgeschiedenis: K.J. Dover (ed.), Ancient Greek Literature, Oxford 1980.

Doelstellingen van de Zelfstudie Grieks BA1 zijn de volgende:

- de student verwerft basiskennis van de Griekse literatuur (overzicht van de belangrijkste periodes, auteurs en genres);
- de student ontwikkelt het vermogen grotere Griekse tekstpassages met behulp van een Engelse vertaling te lezen;

- de student leert teksten te analyseren op het niveau van tekststructuur en genrekenmerken.

Het is de bedoeling dat de geselecteerde passages uit de Loeb Reader op een meer globale manier worden gelezen dan de in de taalverwervingsblokken te bestuderen teksten. De nadruk ligt bij de zelfstudie niet uitsluitend op vormleer en syntaxis, maar op begrip van de tekst als geheel, met aandacht voor genrekenmerken, de opbouw, en de literaire en eventueel historische context van de gelezen passages (af te leiden uit de literatuurgeschiedenis). De geselecteerde passages dienen in nauwe samenhang met de Engelse vertaling te worden bestudeerd.

Bij het tentamen zullen vragen worden gesteld over de collegestof, over de literatuurgeschiedenis (Dover) en over de bestudeerde teksten uit de Loeb Reader. De vragen over de gelezen teksten zullen betrekking hebben op de volgende aspecten:

- de plaats van de gelezen tekst binnen de Griekse literatuur (periode, genre, auteur).
- de interpretatie van de tekst als geheel: hoe is de tekst opgebouwd? Hoe verloopt de argumentatie? Etc.
- de weergave van het Grieks in het Engels: hoe is er vertaald? Welke Griekse woorden zijn in de vertaling weggelaten? Etc.

Er zullen in deze toets geen losse vragen worden gesteld over de vormleer en syntaxis. Wel moet de Griekse tekst nauwkeurig met de Engelse in verband kunnen worden gebracht.

De colleges uit het professorenuurtje gaan zelf niet over literatuurgeschiedenis als zodanig. Zij zijn bedoeld om jullie al in het eerste jaar in contact te brengen met het onderzoeksterrein van de hoogleraren aan de opleiding en jullie overzicht over het vakgebied te bevorderen.

BA2 Supervised Reading List

Herodotus, Homerus

Studielast: 4 ECTS (waarvan 2 ECTS Grieks en 2 ECTS Latijn).

Niveau: 300.

Docent(en): dr. A.M. Rademaker.

Voor de voorgeschreven teksten en de daarbij te gebruiken commentaren, zie literatuurlijst of de studiegidsensite.

Voorgeschreven lectuur:

a) Herodotus *Historiae* VII 5-18 en 27-39

b) Homerus *Odyssee* VI & XXIII

Toetsing: Bij de toets krijg je vier teksten Grieks en vier teksten Latijn uit het pensum. Telkens twee daarvan moeten vertaald worden, en er worden vragen over gesteld. Over telkens twee worden uitsluitend vragen gesteld. De vragen betreffen context, taaleigen, vorm (metrum), stijl, interpretatie van de inhoud. Het tentamen is alleen voldoende als de vertalingen voor beide talen voldoende zijn. Als het cijfer voor de vertaling voldoende is, vormt dat tweederde van het totaalcijfer. De rest van de vragen maakt 1/3 van het cijfer uit.

Het tentamen is alleen schriftelijk en in zijn geheel af te leggen. Deeltoetsen zijn niet mogelijk! Voor beide onderdelen (Grieks en Latijn) moet een voldoende behaald worden; onderlinge compensatie is niet mogelijk.

BA3 Pensum

Studielast: 4 ECTS (naar keuze: Grieks óf Latijn).

Niveau: 300.

Docent: dr. M. van Raalte; het examen wordt afgenomen door prof. dr. I. Sluiter.

Voor enkele adviezen met betrekking tot de lectuur van het BA3 pensum: zie paragraaf III.

Het pensum Grieks bestaat uit de volgende (keuze-)onderdelen:

(1) zelfstandige lectuur van één komedie (geen keuze): Aristophanes Kikkers (met de commentaar van Sommerstein; incidenteel gebruik van Dover wordt aanbevolen);

(2) zelfstandige lectuur van één tragedie te kiezen uit de volgende stukken (keuze-mogelijkheid): Euripides Medea (met de commentaar van Mastronarde) óf Hippolytus (met de commentaar van Halleran; incidenteel gebruik van Barrett wordt aanbevolen) óf Bacchanten (met de commentaar van Dodds) óf Sophocles Antigone (met de commentaar van Griffith) óf Oedipus Rex (met de commentaar van Dawe) (bij Sophocles, met name bij de Oedipus Rex, wordt incidenteel gebruik van Jebb aanbevolen).

Als één van de hier aangeboden tragedies het onderwerp was van het BA-1 tragedieblok, mag dat stuk niet hier opnieuw gekozen worden.

In alle gevallen van de zelfstandige lectuur geldt dat bij de te lezen teksten het vermelde commentaar bestudeerd dient te worden, inclusief de argumentatie voor bepaalde interpretaties, en de inleiding.

(3) lectuur in vertaling van één tragedie (geen keuze): Aeschylus Agamemnon (bijv. de vertaling van Koolschijn).

Toetsing: Het tentamen bestaat uit drie onderdelen: één passage voorgeschreven stof; één passage uit de door jou zelf gekozen teksten; één passage uit de in vertaling gelezen stukken. Bij dit laatste onderdeel krijg je een stuk Grieks dat je moet identificeren – je moet het Grieks dus in verband kunnen brengen met wat je in vertaling gelezen hebt. Vragen betreffen context, taaleigen, vorm (metrum), stijl, interpretatie van de inhoud. Het tentamen is alleen voldoende als de vertalingen voldoende zijn. Als het cijfer voor de vertaling voldoende is, vormt dat tweederde van het totaalcijfer. De rest van de vragen maakt 1/3 van het cijfer uit.

B LATIJN

BA1 Zelfstandige Leeslijst

Pensum gekoppeld aan onderwerpen uit professorenuurtje

Studielast: 4 ECTS (waarvan 2 ECTS Grieks en 2 ECTS Latijn).

Niveau: 100 (alle studenten) of 200 (studenten met eindexamen Latijn).

Leesniveauniveau: ca. ½ pagina Latijn per uur (m.u.v. de studenten uit de A-groep zonder eindexamen Latijn).

Docent(en): drs. M.A.J. Heerink, drs. F.J.G. Limburg.

Het doel van de koppeling van de voorgeschreven teksten met deel 2 en deel 3 van het professorenuurtje is de deels zelfstandig te lezen teksten in hun historische en literaire context van de klassieke en vroegmoderne tijd te plaatsen. Het lezen van een geschiedenis van de Latijnse literatuur als achtergrond (zie literatuurlijst, paragraaf IV) zal op nuttige wijze het materiaal ondersteunen en aanvullen dat wordt aangeboden in het professorenuurtje. De klassieke periode zal thematisch (en noodzakelijkerwijs selectief) benaderd worden: epische

poëzie; de alternatieven voor ‘traditionele’ epische poëzie; de manier waarop de Romeinen zelf naar hun literaire traditie keken.

Op het tentamen zal de nadruk liggen op de vaardigheid om accuraat een of meerdere passages uit de voorgeschreven teksten te vertalen en vragen over de werking van het Latijn in die passages (grammatica en syntaxis) te beantwoorden. Alle onderdelen van het pensum zullen geëxamineerd worden. Er zullen ook één of meerdere essayvragen over literatuurgeschiedenis en contextualisatie gesteld worden, in het bijzonder met betrekking op de onderwerpen behandeld in het professorenuurtje.

Groepen A, B en C (dus alle studenten, ook die zonder eindexamen Latijn!)

(a) Livius

Livius I.6.3 – 10.7 (stichting van Rome; gieren-Augurium; Cacus; Sabijnse Maagdenroof; *Spolia Opima*) (= **6 pagina's OCT**)
+ praefatio en I.1.1-I.6.2 in vertaling.

Alleen de groepen B en C (studenten met eindexamen Latijn)

(b) Horatius

Epistulae II.1 (aan Augustus: een verdediging van moderne poëzie).
Regels 28-89 (= **2 pagina's OCT**) in het Latijn; de rest in vertaling.

(c) Petrarca

Familiares XXIV.3 *Ad Ciceronem*, XXIV.7 *Ad Quintilianum* (= **4 pagina's OCT**).

BA2 Supervised Reading List

Plinius, Cicero, Vergilius

Studielast: 4 ECTS (waarvan 2 ECTS Grieks en 2 ECTS Latijn).

Niveau: 300.

Leesniveaueu: ca. ¾ pagina Latijn per uur.

Docent(en): dhr. C.H. Pieper.

Voor de voorgeschreven teksten en de daarbij te gebruiken commentaren, zie literatuurlijst of de studiegidsensite.

Voorgeschreven lectuur:

(a) Proza: Epistolografie (= 9 pagina's OCT)

Plinius (editie Sherwin-White), Letters 22 (= Boek 5,8); 25 (= Boek 6,16); 26 (= Boek 7,9) 27 (= Boek 7,17).

(b) Proza: Retorica (= 11 pagina's OCT)

Cicero, *In Catilinam* I (geheel).

(c) Poëzie: Epos (= 23 pagina's OCT)

Vergilius, *Aeneis* 8 (geheel).

Toetsing: Bij de toets krijg je vier teksten Grieks en vier teksten Latijn uit het pensum. Telkens twee daarvan moeten vertaald worden, en er worden vragen over gesteld. Over telkens twee worden uitsluitend vragen gesteld. De vragen betreffen context, taaleigen, vorm (metrum), stijl, interpretatie van de inhoud. Het tentamen is alleen voldoende als de vertalingen voor beide talen voldoende zijn. Als het cijfer voor de vertaling voldoende is, vormt dat tweederde van het totaalcijfer. De rest van de vragen maakt 1/3 van het cijfer uit.

Het tentamen is alleen schriftelijk en in zijn geheel af te leggen. Deeltoetsen zijn niet mogelijk! Voor beide onderdelen (Grieks en Latijn) moet een voldoende behaald worden; onderlinge compensatie is niet mogelijk.

BA3 Pensum

Studielast: 4 ECTS (naar keuze: Grieks óf Latijn).

Niveau: 300.

Leesniveau: ca. 1 pagina Latijn per uur (inclusief raadpleging commentaren e.d.).

Docenten: prof. dr. J. Booth (Horatius); dhr. C.H. Pieper (Seneca & Cicero); prof. dr. K.A.E. Enenkel (Tacitus).

Voor enkele adviezen met betrekking tot de lectuur van het BA3 pensum: zie paragraaf III.

Alle onderdelen van het BA3 pensum (A, B en C) zijn verplicht. Er kan binnen de delen A en B worden gekozen uit twee mogelijkheden; er is geen keuzemogelijkheid in deel C. De teksten dienen volledig zelfstandig gelezen te worden. De studenten dienen zowel kennis te nemen van de beschikbare wetenschappelijke commentaren als van de ‘schoolcommentaren’ (meer eenvoudige edities met aantekeningen).

- **Deel A: Lyriek (= 31/34 pagina’s OCT)**

Horatius, *Carmina*, Boek I

ófwel

Horatius, *Carmina*, Boek III

- **Deel B: Filosofie (= 55/53,5 pagina’s OCT)**

Seneca, *Brieven* 1, 2, 3, 5, 7, 12, 27, 28, 43, 47, 53, 54, 55, 56, 57, 63, 77, 79, 80, 86

ófwel

Cicero, *De re publica* (selectie Zetzel & Easterling)

- **Deel C: Historiografie (= 11 pagina’s OCT)**

Tacitus, *Annales* I.1-15

+ rest van Boek 1 in vertaling

Toetsing

Alle delen van het pensum (A, B en C) zullen getoetst worden. Van ten minste drie passages wordt een vertaling gevraagd en/of het beantwoorden van specifieke vragen over de context, structuur, syntaxis, stijl en het metrum met betrekking tot deze passages. Er zullen ook een of meerdere essayvragen gesteld worden.

Het tentamen is alleen voldoende als de vertalingen voor beide talen voldoende zijn. Als het cijfer voor de vertaling voldoende is, vormt dat tweederde van het totaalcijfer. De rest van de vragen maakt 1/3 van het cijfer uit. Het tentamen is alleen schriftelijk en in zijn geheel af te leggen. Deeltoetsen zijn niet mogelijk.

III. ALGEMENE ADVIEZEN BIJ DE VOORBEREIDING OP HET TENTAMEN

De student moet het gekozen pensum zelfstandig lezen en dient hierbij de aangegeven edities en commentaren te gebruiken. Het idee is dat de student zelfstandig de tekst probeert te begrijpen en eventuele moeilijkheden oplost!

De werkwijze kan en moet eenieder voor zichzelf bepalen. De volgende tips hebben echter hun nut bewezen en worden van harte aanbevolen:

- Begin *zo snel mogelijk* met de lectuur van het pensum.
- Lees de tekst eerst cursorisch. Het doel is een *samenhangende tekst* zo goed mogelijk te begrijpen; hiervoor is het niet nodig al bij de eerste keer lezen ieder woord te begrijpen. Werk daarom bij je eerste lezing volgens de paragrafen en niet woord voor woord. Vraag jezelf na de eerste lezing van een paragraaf af, wat je van de inhoud en de gedachtegang begrepen hebt en probeer de betekenis van onbekende woorden uit de context op te maken; de juistheid hiervan moet vervolgens natuurlijk in een tweede lezing getest worden.
- Stuit je op significante woorden die je onbekend zijn en zich niet gemakkelijk laten raden, noteer ze dan en leer ze *in hun context* uit het hoofd.
- Noteer moeilijke morfologische en syntactische verschijnselen en raadpleeg indien nodig commentaren en een grammatica.
- Een belangrijke manier om te kijken of je het begrepen hebt is een *vertaling*. Probeer de Griekse of Latijnse tekst *mondeling* in een vertaling te vatten, liefst hardop uitgesproken en nog liever in de aanwezigheid van iemand die de juistheid kan controleren.
- Bij *moeilijke passages* kan het maken van een *schriftelijke vertaling* nuttig zijn – niet als ‘definitieve’ weergave, maar als controle of je de tekst ook volledig en grondig begrepen hebt. Maak geen schriftelijke vertaling van de hele tekst. Dat duurt beslist te lang!
- Verdeel de tekst van het pensum in betekenisdragende delen en markeer deze. Geef elk onderdeel een (Nederlands) kopje, dat je in de kantlijn van de tekst schrijft en markeer in de tekst de woorden (sleutelbegrippen) waarmee je tot het kopje komt.
- Lees het pensum het liefst (minstens) tweemaal in zijn geheel: eenmaal tijdens de voorbereiding en daarna voorafgaand aan het tentamen.
- Het summier doorlezen van een vertaling is voor de voorbereiding absoluut niet voldoende! Op het tentamen wordt de student geacht de tekst van het pensum grondig te hebben voorbereid; er is voor het vertalen van een stuk gelezen tekst dan ook veel minder tijd berekend dan voor het vertalen van een ongeziene tekst!

Wanneer zich problemen voordoen, zijn er – naast de voorgeschreven commentaren – verdere **hulpmiddelen** die in de UB te vinden: (andere) commentaren, vertalingen, wetenschappelijke grammatica’s. In een *Index locorum* bij een dergelijke grammatica kan men gemakkelijk zien of een moeilijke passage daar verklaard wordt. Standaardwerken zijn voor Latijn: Kühner/Stegmann en Hofmann/Szantyr; voor Grieks zijn dat: Kühner/Gerth en (beknopter) Smyth.

Het zelfstandig opzetten van **lees- of werkgroepen** ter bespreking van tekstuele en inhoudelijke problemen wordt nadrukkelijk aangeraden! Dergelijke bijeenkomsten stimuleren niet alleen een zekere discipline, maar vergroten door de bundeling van krachten ook het vermogen om problemen op te lossen. Bovendien kan men elkaar ondervragen en zo het bereikte niveau al voorafgaand aan het tentamen testen.

Ten slotte – als laatste redmiddel – is er natuurlijk de mogelijkheid om ouderejaars studenten of docenten om raad te vragen.

IV. LITERATUURLIJST

BA1 ZELFSTANDIGE LEESLIJST

Grieks

- Selectie uit de Loeb-reader (zie boven).
- K.J. Dover (ed.), *Ancient Greek Literature*. Oxford 1980.

Latijn

Edities en commentaren

(a) Livius: *Book One*, ed. H.E. Gould & J.L. Whiteley, Bristol 1987.

Let op: dit is de enige betaalbare uitgave die (nog) in druk is. In vele opzichten is deze echter ontoereikend: daarom staan er aanvullende aantekeningen op Blackboard. Je vindt ze bij de *course* ‘Zelfstudie Latijn (BA1, BA2, BA3)’, onder *Course Documents*.

(b) Horatius: *Epistles Book II and Ars Poetica*, ed. N. Rudd, Cambridge 1989 (Cambridge Greek and Latin Classics).

(c) Petrarca: n.a.t.k.

Let op: ook voor de lectuur van Petrarca staan aanvullende aantekeningen op Blackboard (zie (a) Livius).

Aanbevolen secundaire literatuur

De volgende werken zullen op zichzelf geen tentamenstof zijn, maar zullen nuttig blijken (vooral de aangegeven delen uit Rutherford's *Concise History*) als een ‘extra dosis’ van de besproken onderwerpen in het deel Klassiek Latijn van het professorenuurtje.

Basislectuur:

– *Classical Literature. A Concise History*, R. Rutherford, Blackwell, Oxford (2005). Pp. 1-48 (met ‘Notes’ op pp. 316-18) en ‘Timeline’ op pp. 306-12. Een moederkopie hiervan is beschikbaar in de map behorend bij het professorenuurtje (onder het prikbord GLTC).

Aanvullende literatuur:

– *Geschiedenis van de Klassieke Letterkunde*, G.J.M. Bartelink, Utrecht/Antwerpen (1964). [Niet meer in druk, alleen tweedehands verkrijgbaar.] Een oudere, meer eendimensionale beschrijving, nuttig voor vergelijking met Rutherford (verken zelf nog meer hoofdstukken uit Rutherford).

– *Latin Literature: A History*, G.B. Conte, vertaald uit het Italiaans door J.B. Solodow, Baltimore (1994). Een uitvoerige en moderne beschrijving, selectief te raadplegen en te lezen in de loop van je BA.

BA2 SUPERVISED READING LIST

Grieks

Mogelijke hulpmiddelen bij de lectuur van Grieks zijn:

- Herodotus' *Historiën*, met inleiding en commentaar, B.A. van Groningen (ed.), deel IV, Leiden, 1955.
- Speciaal voor Hdt. VII 5-18: *Linguistics into interpretation. Speeches of war in Herodotus VII 5 & 8-18*, J.M. van Ophuijsen, P. Stork, Leiden, 1999.

- *A commentary on Herodotus*, W.W. How, J. Wells, vol. II, Oxford, 1912 (historisch).
- Een Homerus tekst, bijvoorbeeld de OCT van T.W. Allen.
- *A commentary on Homer's Odyssey*, S. West, vol. I, Oxford 1988 en A. Heubeck, vol. III, Oxford 1992.
- *Woordenboek op de gedichten van Homeros*, J. Mehler, Den Haag, Rotterdam.
- *The Cambridge History of Classical Literature*, Volume I *Greek Literature*, Part 1 en Part 3, *Early Greek Poetry en Philosophy, History and Oratory*.

Latijn

Voor de lectuur van de Latijnse teksten dient men de volgende commentaren te raadplegen:

- *Fifty Letters of Pliny*, ed. A.N. Sherwin-White, Oxford 1967 (1e druk).
- Let op: voor de lectuur van Plinius zijn aanvullende aantekeningen beschikbaar op Blackboard. Je vindt ze bij de *course* ‘Zelfstudie Latijn (BA1, BA2, BA3)’, onder *Course Documents*.
- Cicero, *In Catilinam I & II*, ed. H.E. Gould & J.L. Whiteley, Bristol 2002.
 - Virgil: *Aeneid Book VIII*, ed K.W. Gransden, Cambridge 1976 (Cambridge Greek and Latin Classics). Voor de lectuur van Vergilius wordt geadviseerd ook de editio minor van Williams te raadplegen: *Virgil: Aeneid VII-XII*, ed. R.D. Williams, Londen 1973.

BA3 PENSUM

Grieks

- *Aristophanes. Frogs*. Edited with Translation and Notes by Alan H. Sommerstein, Warminster 1996.
- *Aristophanes. Frogs*. Edited with Introduction and Commentary by Kenneth Dover, Oxford 1993.
- *Euripides. Medea*. Edited by Donald J. Mastronarde, Cambridge 2002 (= Cambridge Greek and Latin Classics).
- *Euripides. Hippolytos*. Edited with Introduction and Commentary by W.S. Barrett, Oxford 1964 – *Euripides. Hippolytus*. Edited with Translation and Notes by M.R. Halleran, Warminster 1995.
- *Euripides. Bacchae*. Edited with Introduction and Commentary by E.R. Dodds, Oxford 1960².
- *Sophocles. Antigone*. Edited by Mark Griffith, Cambridge 1999.
- *Sophocles. Oedipus Rex*. Edited by R.D. Dawe, Cambridge 1982 (= Cambridge Greek and Latin Classics).
- *Sophocles. The Plays and Fragments with critical Notes, Commentary, and Translation in English prose* by Sir Richard C. Jebb, I The Oedipus Tyrannus, Cambridge 1914; III The Antigone, Cambridge 1900 [de commentaren van Jebb zijn herdrukt in Amsterdam 1966 en 1971, én door de Bristol Classical Press in 2004 met een ‘General Introduction’ van P.E. Easterling en een op de Oedipus Rex resp. Antigone toegespitste inleiding van Jeffrey Rusten resp. Ruby Blondell].
- *Aischylos. Het verhaal van Orestes. Agamemnon, Dodenoffer, Goede Geesten*. Vertaald door Gerard Koolschijn, Amsterdam 1995.

Latijn

Deel A:

- *Horace, Odes I: Carpe Diem*, ed. D.A. West, Oxford 1995.
- *Horace Odes III: Dulce Periculum*, ed. D.A. West, Oxford 2002.
- R.G.M. Nisbet and M. Hubbard, *A commentary on Horace: Odes I*, Oxford 1970.
- R.G.M. Nisbet and N. Rudd, *A commentary on Horace: Odes III*, Oxford 2004.
- *Q. Horatius Flaccus*, erklärt von Adolf Kiessling, 14. Aufl. besorgt von Richard Heinze : mit einem Nachwort und bibliographische Nachträgen von Erich Burck, Berlin 1984.

Deel B:

- *Select Letters of Seneca*, ed. W.C. Summers, Bristol 1983/Macmillan, Londen 1960 (fotografische herdruk van de originele editie uit 1910).
- *Seneca: Brieven aan Lucilius*, ed. H. Wagenvoort, Utrecht 19597 (of andere druk).
- *Seneca Brieven 1-3*: L.D. Reynolds (Hg), *L. Annaei Senecae ad Lucilium Epistulae Morales I-II*, Oxford 1965 (OCT) (alleen tekst).
Let op: brief 3 alleen bij Reynolds; brieven 1 en 2 alleen bij Reynolds en Wagenvoort; brieven 43, 53, 56, 79 en 80 alleen bij Reynolds en Summers.
- *Cicero, De Re Publica: Selections*, ed. J.E. Zetzel & P.E. Easterling, Cambridge 1995 (Cambridge Greek & Latin Classics).
- *M. Tullius Cicero, De re publica*. Kommentar von Karl Büchner, Heidelberg 1984.

Deel C:

- *Tacitus, Annales*, ed. H. Heubnes, Stuttgart, 1983.
- *Cornelius Tacitus, Annalen*, er. und mit einer Einl. versehen von Erich Koestermann, Heidelberg 1963.
- *Tacitus, The Annals*, ed. with comm. by F.R.C. Goodyear, Vol. I: *Annals I, 1-54*, Cambridge 1972.